

Asia: VN/31537/2024

Lausuntopyyntö vesienhoitoasetuksen muuttamista koskevasta luonnoksesta ja ympäristöarvioinnista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pyydettyinä lausuntona vesienhoidon järjestämisestä annetun asetusmuutoksen luonnoksesta ja sen ympäristöarvioinnista Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Metsäteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta vesienhoidon järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi.

Asetusehdotuksen tavoitteena on tarkentaa vesien tilan tavoitteita ja heikentämättömyyden arviointia koskevaa sääntelyä, mikä on lähtökohtaisesti kannatettavaa sääntelyn ennakoitavuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi. Asetusmuutoksella on kuitenkin myös merkittäviä vaikutuksia toiminnanharjoittajiin, joiden roolia tietotuotannossa ja vesien tilan arvioinnissa tulisi vahvistaa.

Metsäteollisuus ry korostaa seuraavia näkökulmia:

- OAO-periaatteen soveltamisen tulee perustua läpinäkyvään ja dokumentoituun tietoon. Yksittäisten muuttujien vaikutus kokonaistilaan on perusteltava huolellisesti.
- Luokittelussa käytetty ja tuotettu tieto tulee olla läpinäkyvää. Viranomaisilta vaaditaan aktiivista ja avointa tiedon jakamista.
- Viranomaisten ja toiminnanharjoittajien välinen yhteistyö ja kuuleminen tulee nostaa keskiöön erityisesti luokitteluperiaatteiden muuttuessa.
- Ns. pluumin vaikutusalueella olevien näytepisteiden huonontava vaikutus tulee huomioida vesimuodostuman luokituksen laskennassa.

One-out, all-out -periaatteen soveltaminen edellyttää huolellista perustelua

Niin sanotun minimitekijäperiaatteen (one-out, all-out, OOA) tuominen vesien tilan luokittelun pohjaksi on merkittävä muutos, joka voi johtaa yksittäisten vesimuodostumien tilaluokan heikkenemiseen yhden tekijän perusteella. Tällainen tilaluokan muutos voi vaikuttaa suoraan lupaprosesseihin, velvoitteisiin ja kustannuksiin. Tämän vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että tilaluokitusta heikentävä asiantuntija-arvio perustuu huolellisesti dokumentoituun, läpinäkyvään ja mitattuun tietoon, ja että sen perusteet ovat jälkikäteen arvioitavissa.

Subjekttiivinen luokitus voidaan tehdä, mutta sen rooli ei tuli olla lupaharkinnassa sama kuin ”täyteen dataan” perustuvan luokittelun.

One-out, all-out -periaate otetaan käyttöön ensimmäistä kertaa nyt valmisteltavalla neljännellä vesienhoitokaudella. Asetuksessa tämän muutoksen vaikutusten arviointi jää kuitenkin ohueksi, vaikka kyse on huomattavasta linjanmuutoksesta verrattuna aiempaan luokittelukäytäntöön Suomessa.

OOA-periaatteen soveltaminen edellyttää luokittelijoilta aiempaa syvällisempää ymmärrystä eri laatutekijöiden ominaisuuksista, herkkyyksistä ja siitä, mitkä muuttujat vaikuttavat merkittävästi tilaluokitukseen. Jotta uusi periaate ei heikentäisi luokittelun luotettavuutta, on olennaista varmistaa, että luokittelijoilla on riittävät resurssit ja asiantuntemus, ja että päätökseen osallistuisi yhden ihmisen sijaan asiantuntijaryhmä. Lisäksi on huomioitava, että OOA-periaate voi jättää vesien tilan parannuksia näkymättömiin, jos parannus ei koske heikoimmassa tilassa olevaa laatutekijää. Toisaalta periaate voi myös estää yksittäisen huonontumisen havaitsemisen, mikäli joku muu tekijä on jo valmiiksi heikommalla tasolla.

Toiminnanharjoittajien tuottama tieto on huomioitava ja tiedonkulun on oltava kaksisuuntaista

Toiminnanharjoittajat, kuten metsäteollisuuden yritykset, tuottavat merkittäviä määriä seurantatietoa vesistöjen tilasta esimerkiksi velvoitetarkkailujen kautta. On tärkeää, että myös viranomaisilta toiminnanharjoittajille välittyvä tieto on riittävän avointa ja ajoissa saatavilla, jotta vesien tilan kehitystä voidaan ennakoida ja mahdollisiin toimenpidevaatimuksiin reagoida ajoissa.

Jatkossa viranomaisten ja toiminnanharjoittajien välistä vuorovaikutusta on tiivistettävä erityisesti tilanteissa, joissa yksittäisillä havaintotiedoilla voi olla merkittävä vaikutus koko vesimuodostuman luokitukseen. Avoin keskustelu ja tietojen yhteiskäyttö edistävät luottamusta ja parantavat vesienhoidon tehokkuutta.

Pykäläkohtaiset huomiot

10 § Jaottelu pintavesityyppeihin

Perusteluissa otettu kantaa vaihettumisvyöhykkeisiin: Jokisuiden vaihettumisalueita ei ole Suomessa käytössä luonnontieteellisistä syistä. Suomen joet laskevat Itämeren murtoveteen. Makean jokiveden vaikutus rannikkovesissä ei ole pysyvä, vaan hetkellinen ”pluumi”. Näin ollen tällaista vaihettumisalueita ei voida määritellä ja rajata omaksi pintavesikategoriaksi. Tähän johtopäätökseen tultiin jo vesipuitedirektiivin toimeenpanon ensi vaiheilla, kun vuonna 2003 niin sanottu Rannikkotyöryhmä tuli työssään johtopäätökseen ”Suomen rannikkoalueella ei ole jokisuiden vaihettumisalueita siinä merkityksessä ja laajuudessa, mitä EU:n vesipuitedirektiivissä tällaisilla tarkoitetaan”. Näitä vaihettumisalueita ei myöskään ole käytössä Ruotsissa eikä Virossa pintavesikategorioina.

Metsäteollisuus ry:n näkökulmasta makean jokiveden vaikutus rannikkovesissä ei voi olla hetkellinen, sillä jokivesien virtaama on jatkuva, jolloin pluumin vaikutus on jatkuva. Tämä ”hetkellinen pluumi” ei voi olla vähämerkityksellinen, mikäli se vaikuttaa jopa ulomman rannikkovesimuodostuman muotoon ja laajuuteen. Laatuluokitukseltaan hyvä joki- tai järvivesi muuttuu hyvää huonommaksi rannikkovedeksi virratessaan rajan yli.

Mikäli vesimuodostuman näytepisteet ovat ”Pluumin” vaikutusalueella on väistämätöntä, että se vaikuttaa myös vesimuodostuman laatuluokitukseen heikentävästi. Vesipuitedirektiivin mukaan vesimuodostuman näytepisteiden pitää edustaa tasapuolisesti koko vesimuodostumaa. Näin ollen vesipuitedirektiivin vaatimus ei täyty edustavuuden osalta.

Mikäli vaihettumisvyöhyke on mahdotonta määrittää, pitäisi ainakin ohjeistuksissa määrittää miten ”pluumin” vaikutusalueella olevien näytepisteiden jokivesien huonontava vaikutus huomioidaan laskennassa edustavuuden näkökulmasta.

12 § Pintaveden ekologisen tilan luokittelu

Asetusluonnoksen 12 §:ssä on seuraava muotoilu:

Jos vesimuodostuman biologisten tekijöiden tilaa ei voida luotettavasti määrittää, voidaan ekologinen tila arvioida fysikaalis-kemiallisten tai hydrologis-morfologisten tekijöiden avulla myös edellä mainittuja heikompaan tilaan.

Perustelumuistiossa todetaan, että hydrologis-morfologiset (HyMo) ja fysikaalis-kemialliset (FysKem) tekijät voivat joko tukea biologisten olojen erinomaisuutta tai olla haittaamatta hyvien tai tyydyttävien olojen saavuttamista. Näitä tukevia tekijöitä ei kuitenkaan tule käyttää biologisten tekijöiden korvikkeina. Mikäli biologisesta tilasta ei ole riittävästi tietoa, ekologinen tila tulisi arvioida

sen perusteella, miten FysKem- ja HyMo-muutokset todennäköisesti vaikuttavat biologisiin laatutekijöihin vesimuodostumassa kokonaisuutena. On tärkeää huomioida, ettei voida automaattisesti olettaa näiden tukevien tekijöiden heikentävän ekologista tilaa – vaikutus voi olla myös neutraali tai jopa myönteinen. Asetuksen muotoilua on syytä täsmentää tämän osalta.

Tanhuanpää Krista
Metsäteollisuus ry